

Ekonomik Coğrafya

Kod • Anlam • Görünürlük

Prof. Dr. Servet KARABAĞ

Prof. Dr. Servet KARABAĞ

EKONOMİK COĞRAFYA
Kod • Anlam • Görünürlük

ISBN 978-625-8516-52-4

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2026, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Şubat 2026, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Bu kitap, ekonomik coğrafyaya ilgi duyanlar için kapsamlı, sistematik ve anlaşılır bir başlangıç noktası sunmayı amaçlıyor. Ekonomik coğrafyanın tarihsel birikimini, güncel tartışmalarını ve araştırma pratiklerini dikkate alarak hem alanın metodolojik temellerine hem de Türkiye'nin özgül mekânsal sorunlarına yanıt veren bir çerçeve geliştirilmiştir. Kavramları ve teorileri aktarırken, öğrencilerin gündelik yaşamlarında karşılaştıkları mekân-ekonomi ilişkilerini fark etmeleri, bu ilişkilerin çok boyutlu yapısını kavrayabilmeleri ve somut örüntüler üzerinden eleştirel bir perspektif geliştirebilmeleri hedeflenmiştir. Bu bağlamda ekonomik coğrafyanın, soyut bir akademik disiplin olmanın ötesinde, hayatın her alanına işleyen ve dünyayı anlamak için gerekli bir bakış açısı olduğu söylenebilir. Dolayısıyla kitap, içinde yaşadığımız çağın ekonomik, mekânsal ve toplumsal dinamiklerini anlamak için hazırlanmış kapsamlı bir akademik çaba olmanın yanı sıra, sınıfta ve sahada birlikte biriktirilen deneyimin yazılı bir izdüşümüdür. “Ekonomik Coğrafya: Kod • Anlam • Görünürlük” başlıklı bu eser, üretimden tüketime, sermayeden mekâna, risken dirence kadar uzanan çok katmanlı bir coğrafi analiz sunmayı hedeflerken, dersliklerde, koridorlarda ve saha gezilerinde sorulan soruların da bir tür yanıt arayışındır. Kitabın temel amacı, ekonomik faaliyetleri, bu faaliyetlerin altında yatan ilişkileri, eşitsizlikleri ve dönüşüm potansiyellerini mekânsal bir bakış açısıyla çözümlemektir. Bir diğer hedef ise, bu çözümlemeyi geleneksel yaklaşımların ötesine taşıyan, kuram ile uygulama arasındaki mesafeyi kısaltan, açıklama ile eylemi birlikte düşünen ve kanıt temelli analizle etik sorumluluğu aynı çerçevede birleştiren yöntemsel bir yenilik önermektir.

Bu kitabın satır aralarında, özellikle Gazi Üniversitesi'nde uzun yıllara yayılan ders deneyimlerimin oluşturduğu bir yol haritası gizlidir. Her yeni dönemde, farklı kuşaklardan öğrencilerin benzer kavramlarla farklı sorular sorduğunu gördükçe, bölümleri “giderek genişleyen halkalar” biçiminde kurgulamanın önemini daha iyi anladım. Ev ölçeğinden kampüs çevresine, oradan Ankara'nın mahallelerine, Türkiye'nin bölgesel eşitsizliklerine ve nihayet küresel ağlara uzanan zincirlerin nasıl işlediğini, derslerde ve çeşitli mecralarda tartıştığımız örnekler üzerinden görünür kılmaya çalıştım. Amaç, öğrencilerin yalnızca ders kitaplarından değil, yaşadıkları semtten, kullandıkları toplu taşımadan, alışveriş yaptıkları pazardan, ailelerinin geçim stratejilerinden ve gözlemledikleri dönüşüm süreçlerinden de yola çıkarak mekânı çözümleyebilmelerine yardımcı olmaktır. Böylelikle ekonomik coğrafyayı, öğrenilen ve yaşanan bir disiplin olarak sunmaya özen gösterdim. Bu yol haritası, klasik içerik sıralamalarını tekrar etmek yerine, ölçekler arası ilişkileri, ağ mantığını, mekânın politikleşmesini ve adil dönüşüm ilkelerini aynı anda ele alan bütüncül bir tasarımla oluşturuldu. Yıllar içinde sınıfta gözlemlediğim en önemli değişim, öğrencilerin pasif bilgi alıcısı olmaktan çıkıp, araştırma ve tasarım süreçlerinin aktif aktörleri hâline gelmeye hazır bir ilgi ve enerji taşımalarıydı. Bu nedenle metin, öğrenciyi “bilgi alıcısı” değil, araştırmacı, tasarımcı ve dönüştürücü bir özne olarak konumlandıran, dönüşüm hedefli bir pedagojiyi merkezine alır.

Bu metni kaleme alırken, Türkiye'de ekonomik coğrafya çalışmalarında ve özel olarak Gazi'deki ders deneyimimde sıklıkla karşılaştığım bazı boşlukları ve gereksinimleri gözetmeye çalıştım. Türkçe literatürde güncel teorik tartışmaların ve yöntemsel araçların dağınık olması, kavramların farklı disiplinlerde farklı anlamlarla dolaşıma girmesi ve veri erişimi/standartlaştırma konularındaki zorluklar, doğrudan sınıf içi tartışmaları ve öğretim materyallerini etkilemektedir. Öğrencilerle yıllar boyunca yaptığım birebir görüşmelerde, güncel, bütüncül ve uygulamaya

dönük bir başvuru kaynağına duyulan ihtiyacı açıkça hissettim. Bu kitap, bu eksikliği tamamen gidermek iddiasında olmasa da kavramsal berraklık, yöntemsel şeffaflık ve örnek odaklı anlatım ilkeleriyle bu alana mütevacı ama somut bir katkı sunmayı hedefliyor. Özellikle CBS/uzaktan algılama, mekânsal istatistik, ağ analizi, nitel saha çalışması, yer-temelli katılımcı yöntemler ve karma yöntem tasarımlarının ekonomik coğrafyaya nasıl entegre edilebileceğine dair kılavuz nitelikte pasajlar hem Gazi Üniversitesi'nde verdiğim derslerde hem saha projelerinde karşılaştığımız sorulardan süzülerek metne yerleştirildi. Ayrıca açık bilim, tekrarlanabilirlik, veri etiği, kaynak şeffaflığı ve saha güvenliği gibi çağdaş araştırma standartları, bu kitabın yöntemsel omurgasına bilinçli olarak dâhil edilerek, geleneksel yaklaşımda somut bir dönüşüm önerisi ortaya kondu. Bu çaba hem sınıfta karşılaştığım pratik ihtiyaçlara hem de Türkiye'de ekonomik coğrafyanın kurumsal gelişimine yanıt verme arzusuyla şekillendi.

Metodolojik olarak kitabın dayandığı zemin hem açık hem de çoğulcudur. Yıllar içinde farklı öğrenci kuşaklarıyla yürüttüğümüz dersler, tek bir yöntemle yetinmenin ekonomik coğrafyanın karmaşık dünyasını anlamak için yetersiz kaldığını defalarca gösterdi. Bu nedenle eleştirel ve ilişkisel bir mekân anlayışıyla, mekânın hem “sonuç” hem de “süreç” olduğunu vurgulayan bir yaklaşımı benimsedim. Karma yöntem tasarımları—nicel mekânsal analiz ile nitel saha içgörülerinin birbirini beslediği çerçeveler—bu anlatının temel taşı hâline geldi. CBS tabanlı erişilebilirlik modelleri, mekânsal ekonometrik yaklaşımlar, tedarik zinciri ve ağ çözümlemeleri gibi teknik araçları, saha görüşmelerinde, atölye çalışmalarında ve odak grup tartışmalarında dile gelen yerel aktör deneyimleriyle birlikte düşündüğümüzde, ekonomik coğrafyayı daha kapsayıcı biçimde kavrayabildiğimizi gördüm. Kitap bu yöntemleri birer “araç”tan çok, adil ve etik mekânsal kararlar için şeffaf bir “usul” olarak kavramsallaştırıyor. Bu yönüyle metin, teknik yetkinliği toplumla buluşturan, kanıt-temelli politika üretimiyle katılımcı planlama pratiklerini aynı dolaşıma sokan ve böylece kuramsal öğrenme ile uygulamalı tasarım arasında paradigmatik bir köprü kuran bir yöntem önermektedir.

Bu çalışmanın entelektüel ufkı, Toronto'daki York Üniversitesi'nde bir yıl “visiting scholar” olarak bulunmamın sağladığı karşılaştırmalı perspektifle daha da genişledi. York'taki süre, küresel ekonomik coğrafya literatürünün güncel tartışmalarına yakından temas etmeme, kent araştırmaları, iklim uyumu ve adil dönüşüm çerçeveleriyle daha derin bir etkileşim kurmama olanak tanıdı. Orada, çok kültürlü bir akademik ortamda, farklı metodolojik geleneklerin—eleştirel kent çalışmaları, politik ekoloji, inovasyon coğrafyası, veri etiği—nasıl birlikte çalışabildiğini gözlemlemek, Gazi'ye ve Türkiye'ye döndüğümde hem ders içeriklerimi hem de alan stratejilerimi zenginleştirdi. Gazi'deki öğrencilerle yaptığımız tartışmalara York'ta öğrendiğim kuramsal çerçeveleri ve karşılaştırmalı örnekleri taşıdıkça, Türkiye'deki özgün sorunların evrensel literatüre diyalog kurmasının ne kadar mümkün ve verimli olduğunu daha iyi gördüm. Bu karşılaştırmalı bakış, kitabın dili ve örneklerindeki “yerelle evrensel arasında köprü kurma” hedefini güçlendirdi. Ayrıca, küresel literatürdeki yeni kuramsal tartışmaların (örneğin adil geçiş, değer zincirlerinin dayanıklılığı, veri altyapılarının coğrafyası) Türkiye bağlamına nasıl uyarlanabileceğine dair yöntemsel bir tartışma zemini oluşturarak, alandaki geleneksel çerçevelere yenilikçi açılımlar getirmeyi mümkün kıldı. Böylece derslik ile uluslararası akademik çevre, bu metnin arka plan hikâyesinde iç içe geçti.

Elinizdeki kitap, Türkiye'de ekonomik coğrafyanın metodolojisi, içeriği ve kaynak çeşitliliği konusunda süregelen tartışmalara somut katkı sunma iddiasını da taşımaktadır. Gazi'deki sınav kâğıtlarında, proje raporlarında ve tez özetlerinde sıkça rastladığım bir güçlük, kaynakların

dağınıklığı ve güncellik sorunları nedeniyle öğrencilerin kuramsal referanslar ile saha gerçekliği arasında sağlam köprüler kurmakta zorlanmalarıydı. Bu nedenle metinde, temel kavramların terminolojik netliğini korumaya, literatürün çok sesliliği içinde ortak kavrayış noktalarını işaret etmeye ve tartışmalı alanlarda farklı görüşlere şeffaf biçimde yer vermeye özel önem verdim. Okura yalnızca “ne”yi değil, “nasıl”ı da gösteren bir yöntem diyagramı sunarak, araştırma sorusundan veri toplama ve analiz tasarımına, etik değerlendirmeden bulguların politikalara tercümesine uzanan zinciri tekrar edilebilir adımlarla tasvir etmeye çalıştım. Gazi’de yürüttüğümüz bitirme projeleri, yüksek lisans tezleri ve saha çalışmaları bu zincirin her halkasında karşılaşılabilecek belirsizlikleri ve karar anlarını görünür kıldı. Kitapta yer verilen pratik ilkeler, bu deneyimlerin bir tür damıtılmış hâlidir. Bu yapı, alışıldık anlatı modelinden farklı olarak, öğreneni uygulamaya yönlendiren, sahada karşılaşılabilecek belirsizlikleri yönetmeye dönük somut öneriler içeren dönüştürücü bir yaklaşımın izlerini taşır.

Öğrencilerden beklentim, kitabı pasifçe tüketmek yerine, metin boyunca ele alınan kavramları kendi gözlemleriyle ilişkilendirerek aktif bir öğrenme süreci yaşamalarıdır. Gazi çevresindeki bir pazar yerini, Ankara’daki bir AVM’yi, organize sanayi bölgesini, bir limanı, bir lojistik merkezini, bir mahalleyi ya da bir kırsal yerleşimi incelerken bu kitapta tartıştığımız ölçek, ağ, güç, adalet, dayanıklılık ve dönüşüm gibi kavramları kullanmalarını, saha notlarıyla istatistikleri, haritalarla yerel anlatıları yan yana koymalarını arzu ediyorum. Türkiye’nin kırılganlık haritaları—deprem riski, iklim uyumu ihtiyacı, enerji yoksulluğu, konut erişilebilirliği, tarımsal kuraklık—kadar, dayanıklılık ve yenilik alanları—kooperatifleşme girişimleri, yerel gıda ağları, yeşil sanayi uygulamaları, adil dönüşüm projeleri—da bu analitik çerçeveye dâhil edilmelidir. Gazi’de yürüttüğümüz derslerin bana gösterdiği en önemli şey, öğrencilerin bu tür bir çerçeveyi benimsediklerinde, “betimleyici” öğrenmeden “tasarım ve müdahale” odaklı öğrenmeye hızla geçebildikleridir. Bu yaklaşım, ekonomik coğrafyanın dönüşümcü potansiyelini eğitim pratiğine taşımayı amaçlar. Başka bir ifadeyle, paradigmatik değişim yalnızca sınıf içinde kuramsal bir söylem olmaktan çıkar, saha ve kurum ölçeğinde uygulanabilir bir yetkinliğe dönüşür.

Kitabın arkasındaki temel motivasyon, mekân-ekonomi ilişkilerinin toplumsal sorumluluk bilinciyle kavranmasıdır. Ekonomik coğrafya, üretim ve tüketimin mekânsal mantığını anlamak kadar, adalet, etik ve sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda yeni mekânsal politikalar tasarlamak için de vazgeçilmezdir. Gazi’de uzun yıllardır ders verdiğim öğrencilerin soruları ve projeleri sayesinde, Türkiye’nin kentleşme dinamikleri, bölgesel eşitsizlikleri, göç süreçleri, enerji geçişi ve iklim uyumu gündeminin ne kadar acil ve çok katmanlı olduğunu her yıl biraz daha yakından gördüm. Geleceğin araştırmacıları, planlamacıları ve karar vericileri olacak öğrencilerimizin bu sorumluluk duygusuyla donanmış biçimde mezun olmaları en büyük temenimdir. Bu bağlamda kitap, politika analizi ile mekânsal tasarımın, ölçme-değerlendirme ile katılımcı süreçlerin, etik ilkeler ile kanıt-temelli kararların birlikte ele alındığı dönüştürücü bir metodoloji önermekte, böylece geleneksel yaklaşımın sınırlarını genişletmeyi hedeflemektedir. Bu öneri hem üniversite içindeki deneyimlerden hem de farklı kurumlarla yürütülen ortak projelerden beslenen bir çağrı niteliği taşır.

Bu eser ortaya çıkarken, literatürün çok önemli bir katkısı olduğu kadar, Gazi Üniversitesi’nde ve dışında birlikte çalıştığım meslektaşlarımın ve öğrencilerimin de izleri metne sinmiştir. Türkiye’de ve dünyada ekonomik coğrafya, kent çalışmaları, bölgesel kalkınma, politik ekoloji ve mekânsal veri bilimleri alanlarında üretilmiş zengin çalışma birikimi hem kuramsal çerçevenin hem de örneklerin inşasında belirleyici rol oynadı. Bu süreçte destek veren herkese teşekkür

ederim. York Üniversitesi'nde misafir araştırmacı olarak geçirdiğim yıl boyunca beni ağırlayan ve üretken bir akademik ortam sağlayan meslektaşlarıma minnettarım, orada edindiğim karşılaştırmalı perspektif, bu metnin yalnızca Türkiye'yi anlatan değil, Türkiye üzerinden dünyayla konuşan bir üsluba kavuşmasına yardımcı oldu. Bu entelektüel dolaşım, kitabın yönetsel vizyonunu da güçlendirdi: açık/erişilebilir veri kültürü, yeniden üretilebilir analiz, etik inceleme ve yerel işbirliği ilkeleri, bu eserin dönüşüm iddiasının temel dayanaklarıdır.

Bu eserin ortaya çıkmasında, ekonomik coğrafya alanında uzun yıllara yayılan zengin literatürün belirleyici katkısı vardır. Kuramsal çerçeveyi kurarken, yönetsel araçları seçerken ve Türkiye bağlamındaki tartışmaları yerli yerine oturturken, aşağıda adı geçen çalışmalar başta olmak üzere çok sayıda kaynaktan yararlandım. Elbette bu liste eksiksiz değildir, ancak bu metin, başlıca ilham kaynaklarına bir teşekkür ve borç bildirimi olarak okunmalıdır. Eser, Henri Lefebvre, Massey, Harvey, Scott & Storper, Amin & Thrift, Dicken, Coe, Kelly & Yeung, Barnes, Sheppard & Barnes, Martin & Pollard, Krugman, Porter, Gereffi, Humphrey & Timothy, Storper, Goodchild, Kinnon & Cumbers, Anselin, Hudson, Peet gibi literatürün kurucu isimlerinden ve çağdaş eleştirel coğrafyacıardan doğrudan referans alınarak geliştirilmiştir. Bu referanslar, yalnızca alıntı düzeyinde kalmamış, güncel gelişmeler ve küresel dinamiklerle sentezlenerek özgün bir analitik çerçeveye dönüştürülmüştür. Bu yazarların eserleri, kitabın kavramsal omurgasının kurulmasında, yönetsel tercihlerin yapılmasında ve örnek olayların yapılandırılmasında sürekli başvurduğum başlıca kaynaklar olmuştur. Özellikle Toronto'daki York Üniversitesi'nde misafir araştırmacı olarak geçirdiğim yıl boyunca, küresel ekonomik coğrafya literatürünün güncel tartışmalarına yakından temas etme imkânı bulmam hem kuramsal bakışımı hem de Türkiye'ye dair karşılaştırmalı değerlendirmelerimi önemli ölçüde zenginleştirdi. Bu vesileyle, metin boyunca adı anılmamış olsa da katkısını taşıyan çok sayıda makale, kitap bölümü, seminer notu ve saha raporuna, yolumu açan hocalarıma, meslektaşlarıma ve öğrencilerime, veri ve saha erişimi sağlayan kurum ve aktörlere içten teşekkür ederim. Varsa eksikleri ve kusurları bana, ilhamı ve ufku ise büyük ölçüde bu zengin literatüre ve kolektif düşünme süreçlerine aittir. Bu teşekkür aynı zamanda, kitabın geleneksel okuma biçimlerini aşan ve disiplinler arası diyalogu güçlendiren bir yönetsel yenilemeyi mümkün kılan ortak bir emeğin takdiridir.

Daha geniş bir teşekkür borcum elbette aileme, eşim Gülin ve çocuklarım İrem ve Elise yöneliktir. Yazım sürecinin, ders yüküyle, idari sorumluluklarla ve saha çalışmalarıyla iç içe geçtiği yoğun dönemlerde hem entelektüel hem duygusal yükü birlikte göğüsledik. Sabırları, teşvikleri ve gündelik hayatı birlikte yeniden düzenlemeye dönük görünmeyen emekleri olmasa, bu metin böylesine bütünlüklü bir anlatıya dönüşemezdi. Aynı şekilde, Gazi'de ve başka kurumlardaki öğrencilerime de bir teşekkür borçluyum, sınıfta sordukları sorular, itirazları, sahada karşılaştıkları güçlükleri samimiyetle paylaşmaları, bu kitabın pek çok bölümünün tonunu ve içeriğini şekillendirdi. Son olarak, bu kitabın satırlarını okuyan her birinize teşekkür etmek isterim. Bir kitabın gerçek anlamı, yazıldıktan sonra hayatlara kattığı farkındalıkla ortaya çıkar. Satır aralarında bulduğunuz bir kavram, bir örnek, bir soru, eğer kendi mahallenizi, çalıştığınız kurumu, ait olduğunuz topluluğu veya karar süreçlerindeki rolünüzü yeniden düşünmenize vesile oluyorsa, işte o zaman bu kitabın amacı gerçekleşmiş demektir. Bu bağlamda, kitabın hedeflediği paradigmatik dönüşümün ancak okurla birlikte, sahada ve kurumlarda karşılık bulduğunda gerçek anlamına kavuşacağını vurgulamak isterim.

Bu kitap, işte bu sorumluluk bilincini öğrencilerle ve uygulayıcılarla buluşturmak üzere hazırlanmış bir rehber niteliğindedir. Dünyayı daha adil, daha kapsayıcı ve daha sürdürülebilir mekânlar olarak yeniden düşünme ve inşa etme sorumluluğunu omuzlayacak öğrenciler yetiştirmek, Gazi'deki öğretim hayatım boyunca taşıdığım temel amaçlarımdan biridir. Sınıfın sınırlarının ötesine, sokağa, tarlaya, limana, atölyeye, laboratuvara, belediye meclislerine, veri tablolarına ve haritalara birlikte bakma sorumluluğudur bu. Çünkü biliyorum ki coğrafya, sınıfın dört duvarına sığmayan, yaşamın her anında karşımıza çıkan, sorgulamayı ve müdahaleyi teşvik eden canlı bir bilimdir. Bu kitap, sizi bu bilimi yalnızca öğrenmeye değil, yaşamaya ve uygulamaya teşvik ediyor. Ve bu teşvik, klasik bir “okuma” çağrısından çok, araştırma, ortak tasarım ve adil politika üretimi süreçlerine aktif katılım önerisidir. Yani yöntemde ve pratikte bir dönüşüm çağrısıdır.

Bu kitap bir son değil, uzun yıllara dayalı bir ders ve saha deneyiminin yeni bir başlangıç noktasıdır. Artık ekonomik coğrafyanın, umarım, sizin için yalnızca bir ders kodundan ibaret olmayacağı; günlük yaşamınızın, mesleki tercihlerinizi belirleyen etik pusulanızın ve hayal ettiğiniz geleceğin ayrılmaz bir parçası hâline geleceği bir eşikte duruyoruz. Ve nihayet, bilgiyi eyleme dönüştürerek ortak geleceğimizi daha adil, daha kapsayıcı ve daha sürdürülebilir kıladım. Yol boyunca, kanıt-temelli analiz, katılımcı yöntemler ve etik ilkelerden oluşan bu ortak metodolojik zemini rehber edinelim. Çünkü gerçek dönüşüm, paradigmanın kavramsal düzeyde değil, uygulama düzeyinde de değişmesiyle mümkün olacaktır. Bu kitap, tam da bu yönde atılmış ortak bir adım olarak okunmalıdır.

Saygılarımla,

Prof. Dr. Servet KARABAĞ

Ekim-2025 / Toronto

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
-------------	-----

1. Bölüm: Giriş

Amaç • Yaklaşım • Katkı	1
1.1. Coğrafi Düşünce	6
1.2. Ekonomik Mekânın Doğası	21
1.3. Ekonomik Peyzaj	36
1.4. Ekonomik Coğrafyanın Stratejik Önemi	44
Kaynakça.....	64

2. Bölüm: Mekân ve Ekonomi

Yer • Ölçek • Etkileşim	69
2.1. Ekonomik Mekânın Ontolojisi.....	69
2.2. Mekân ve Bileşenleri.....	77
2.2.1. Lokasyon (Location).....	95
2.2.2. Yer (Place)	100
2.2.3. Bölge (Region).....	104
2.2.4. Ağ (Network).....	118
2.2.5. Ölçek (Scale).....	122
2.3. Ekonomi ve Mekânın Karşılıklı İlişkisi.....	127
2.4. Mekânın Katmanları.....	132
2.5. Ekonomik Faaliyetlerin Mekânsal Mantığı.....	136
2.6. Mekân ve Güç	140
2.7. Bağlamsal Örnekler.....	145
2.8. Ara Değerlendirme ve Sonuç.....	150
Kaynakça	152

3. Bölüm: Ekonomi: Mekânsal Yansımalar

Büyüme • Adalet • Eşitsizlik	158
3.1. Giriş.....	158
3.2. Ekonomi Nedir, Coğrafya ile Kesişim Nerede?	163
3.3. Temel Kavramlar	171
3.4. Piyasa, Arz-Talep, Denge, Esneklik.....	177
3.5. Maliyet Yapıları, Dışsallıklar, Kamusal Mallar	183
3.6. Firma, Ölçek Ekonomileri, Uzmanlaşma ve Kümelenme	189
3.7. Gelir, İstihdam ve Büyüme.....	195
3.8. Devlet, Politika ve Kurumlar	204
3.9. Uluslararası Ticaret ve Mekânsal Uzmanlaşma.....	210
3.10. Para, Kredi ve Finansal Döngüler	214
3.11. İktisat Modellerine Eleştirel Bakış	218
3.12. Ekonomik Sistemler.....	222
3.13. Ekonomik Coğrafya Yansımaları	228
3.14. Bağlamsal Örnekler	242
3.15. Ara Değerlendirme ve Sonuç	246
3.16. Mini İktisat Sözlüğü	250
Kaynakça.....	254

4. Bölüm: Ekonomik Coğrafyada Paradigmalar	
Kuram • Metot • Uygulama	259
4.1. Giriş	259
4.2. Klasik Mantık	268
4.3. Neoklasik ve Sayısal Düşünme	271
4.4. Davranışsal Bakış	275
4.5. Eleştirel/Marksist Çizgi	278
4.6. Kültürel Dönüş	281
4.7. Kurumsalcı Yaklaşım	284
4.8. İlişkisel Yaklaşım	287
4.9. Yeni Ekonomik Coğrafya	289
4.10. Evrimsel Ekonomik Coğrafya	292
4.11. Feminist, Postyapısalcı ve Postkolonyal Katkıları	295
4.12. Dijital ve Algoritmik Mekân	299
4.13. Jeo-ekonomik Yaklaşım	302
4.14. Yöntem ve Etik	307
4.15. Çoklu Yöntem	311
4.16. Ara Değerlendirme ve Sonuç	314
Kaynakça	322

5. Bölüm: Doğa–Toplum–Ekonomi Döngüsü	
Kaynak • Döngü • Etkileşim	327
5.1. Giriş	327
5.2. Kaynakların Doğadan Ekonomiye Katılması	331
5.3. Doğa ve Ekonomik Döngüler	339
5.4. Doğa, Toplum ve Kültürel Değerler	346
5.5. Çevresel Riskler ve İklim Değişikliği	350
5.6. Ekonomi–Doğa Etkileşiminin Diyalektiği	355
5.7. Bağlamsal Örnekler	362
5.8. Ara Değerlendirme ve Sonuç	366
Kaynakça	369

6. Bölüm: Ekonominin Mekânsal Hiyerarşisi	
Yerel • Bölgesel • Küresel	372
6.1. Giriş	372
6.2. Ekonomik Alanların Tipolojisi	378
6.3. Ev Ölçeği	385
6.4. Mahalle Ölçeği	391
6.5. Kent Ölçeği	396
6.6. Bölgesel Ölçek	404
6.7. Ulusal Ölçek	411
6.8. Küresel Ölçek	416
6.9. Bağlamsal Örnekler	425
6.10. Ara Değerlendirme ve Sonuç	434
Kaynakça	438

7. Bölüm: Ekonomi-Kültür-Mekân İlişkisi	
Pratik • Anlam • Kimlik	441
7.1. Giriş	441
7.2. Kültürel Pratikler	444
7.3. Kültürel Ekonomi Örnekleri	451
7.4. Mekânın Ruhu	457
7.5. Kültürel Homojenleşme	461
7.6. Bağlamsal Örnekler	466
7.7. Ara Değerlendirme ve Sonuç	473
Kaynakça	475
8. Bölüm: Güç, Mülkiyet ve Ekonomik Alan	
Sahiplik • Egemenlik • Kaynak	477
8.1. Giriş	477
8.2. Ekonomik Mekânın Politik Boyutu	480
8.3. Territory	484
8.4. Doğal Kaynaklar ve Sahiplik Çatışmaları	489
8.5. Stratejik Mekânlar	495
8.6. Kapitalizm: Soyutlama, Bağımlılık ve Yoğunlaşma	503
8.7. Bağlamsal Örnekler	509
8.8. Ara Değerlendirme ve Sonuç	517
Kaynakça	520
9. Bölüm: Ekonomik Sektörler ve Dönüşüm	
Üretim • Dağıtım • Tüketim	523
9.1. Giriş	523
9.2. Sektörel Sınıflandırma	526
9.3. Tarımın Hikâyesi	540
9.4. Sanayinin Hikâyesi	546
9.5. Hizmetlerin Hikâyesi	550
9.6. Bilgi Ekonomisinin Hikâyesi	555
9.7. Zincir Yaklaşımı	558
9.8. Hizmetlerin Mekânsallığı	563
9.9. Teknolojinin ve Bilginin Dönüştürücü Rolü	570
9.10. Mekânsal Çelişkiler ve Bağlantılar	580
9.11. Bağlamsal Örnekler	585
9.12. Ara Değerlendirme ve Sonuç	593
Kaynakça	597
10. Bölüm: Kalkınma, Eşitsizlik ve Krizler	
Eşitsizlik • Kırılma • Sürdürülebilirlik	600
10.1. Giriş	600
10.2. Küresel Ölçekte Eşitsizlikler	601
10.3. Yerelde Eşitsizlik	608
10.4. Krizler, Dönüşümler ve Mekânsal Dirençlilik	612

10.4.1. Kriz Çağında Ekonomi ve Mekân.....	613
10.4.2. Krizlerin Mekânsal Örgütlenmesi	620
10.4.3. İklim Krizi ve Mekânsal Sarsıntılar	625
10.4.4. Finansal Krizler ve Mekânsal Eşitsizlik.....	632
10.4.5. Pandemiler, Sağlık Krizleri ve Mekânsal Etkiler.....	637
10.4.6. Enerji Krizleri ve Mekânsal Yeniden Yapılanma.....	641
10.4.7. Gıda Krizleri ve Mekânsal Kırılganlık.....	646
10.4.8. Dirençlilik (Resistance), Dayanıklılık (Resilience) ve Sürdürülebilirlik.....	650
10.5. Bağlamsal Örnekler	659
10.6. Ara Değerlendirme ve Sonuç	674
Kaynakça	680

11. Bölüm: Küresel Dönüşümler ve Mekân

Küreselleşme • Dijitalleşme • Adalet

11.1. Giriş.....	685
11.2. Küreselleşmenin Yeni Dalgası	687
11.3. Dijitalleşme ve Mekânın Sanallaşması	696
11.4. Çin, Asya ve Yeni Jeoekonomik Düzen.....	705
11.5. Küresel Krizler Sonrası Mekânsal Yapılar	711
11.6. Göç, Hareketlilik ve Kültürel Dönüşümler.....	720
11.7. Yeni Mekânsal Adalet Arayışları	727
11.8. Bağlamsal Örnekler	732
11.9. Ara Değerlendirme ve Sonuç	736
Kaynakça	742

12. Bölüm: Dijital Ekonomi ve Yeni Mekânsallıklar

Veri • Altyapı • Erişim

12.1. Giriş.....	747
12.2. Dijitalleşmenin Mekânsal Mantığı.....	747
12.3. Bilgi Ekonomisi ve Mekân	759
12.4. Dijital Altyapılar ve Mekânsal Bağlılıklar	765
12.5. Platform Ekonomisi ve Şehirler	771
12.6. Yapay Zeka ve Robotik Teknolojiler	778
12.7. Dijital Eşitsizlikler ve Mekânsal Adalet.....	783
12.8. Kültürel Dönüşümler ve Dijital Mekân.....	788
12.9. Akıllı Şehirler ve Metaverse	793
12.10. Ara Değerlendirme ve Sonuç	801
Kaynakça	805

13. Bölüm: Genel Sonuç ve Değerlendirme

Sentez • Uygulama • Öneri

809

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Amaç • Yaklaşım • Katkı

Ekonomik coğrafya, insan faaliyetlerinin mekânsal boyutunu anlamaya çalışan disiplinlerarası bir bilim dalıdır. Ekonomik süreçler, üretimden tüketime, dağıtımdan yatırım kararlarına kadar geniş bir yelpazede gerçekleşirken, bu süreçlerin nerede, nasıl ve neden farklılaştığını anlamak mekânsal analizleri zorunlu kılar. Ekonomik coğrafya, ekonomi ve coğrafya disiplinlerinin kesişim noktasında yer alarak, ekonomik faaliyetlerin mekânsal örgütlenmesini, yer seçimi kararlarını, bölgesel kalkınma dinamiklerini ve küresel ekonomik ağların coğrafi yapısını inceler (Barnes & Shepard, 2010; Coe, Kelly & Yeung, 2020). Aynı şekilde, ekonomik aktörlerin kararları ve bu kararların doğal çevre, toplumsal yapı ve kültürel bağlamla nasıl etkileşime girdiği de araştırma alanlarındandır. Böylece ekonomik coğrafya, ekonomik büyüme ve kalkınma süreçlerini, mekânsal eşitsizlikleri, sürdürülebilirlik sorunlarını ve küreselleşmenin mekânsal etkilerini bütüncül bir perspektifle ele alır. Mekân, burada pasif bir arka plan olmaktan çıkar, ekonomik faaliyetlerin şekillendiği, yeniden üretildiği ve dönüştüğü dinamik bir değişken olarak ön plana çıkar (Massey, 1984; Harvey, 1982).

“Ekonomik Coğrafya: Kod • Anlam • Görünürlük” başlıklı bu çalışma, üretimden tüketime, sermayeden mekâna, riskten dirence uzanan çok katmanlı bir coğrafi analiz sunacak şekilde tasarlanmıştır. Kitabın genel yaklaşımı, ekonomik coğrafyayı faaliyetlerin nerede yoğunlaştığını betimleyen bir disiplin ve bu yoğunlaşmayı mümkün kılan görünmez düzenekleri, anlam dünyalarını ve temsil biçimlerini birlikte ele alan bir sorgulama alanı olarak konumlandırılmıştır. Böylece okuyucuya, mekân-ekonomi ilişkisini hem ampirik hem de kavramsal düzeyde çözümleyebileceği bir çerçeve sağlanması amaçlanır. Bu çok katmanlı yapı, klasik konuları (tarım, sanayi, hizmetler, finans, küresel değer zincirleri vb.) tamamen terk etmeden, onları yeni bir kavramsal mercekten yeniden okumayı önerir. Kitapta, farklı ölçekleri (ev, mahalle, kent, bölge, ulus-devlet, küresel ağlar) ve farklı aktörleri (hane, firma, devlet, sivil toplum, platformlar) aynı analitik zeminde buluşturmaya çalışılmıştır. Böylelikle ekonomik coğrafya, durağan haritalar üzerinden okunan bir “dağılım bilgisi” olmaktan çıkıp, sürekli yeniden kurulan ilişkiler ağına odaklanan dinamik bir disiplin olarak ele alınmıştır. Bu perspektif, öğrencileri “mevcut düzeni anlamaya”, onu eleştirel bir gözle sorgulamaya ve dönüştürülebilir bir süreç olarak düşünmeye teşvik eder. Kitap boyunca, kuramsal tartışmalar ile somut örnekler bir arada sunulurken, soyutlama ile deneyim arasındaki mesafenin kısaltılması hedeflenmiştir.